

NR. 12 ■ DECEMBER 2012 ■ 11. ÅRGANG

PO-bladet

Organistforeningen

**ORGANIST
EFTER 37 ÅR
SOM PRÆST**

SIDE 22

TEMA: SKIMMELSVAMP

SIDE 8

*Af Anders Thorup,
formand for
Organistforeningen*

HAR DU TALT MED DIT MENIGHEDSRÅD I DAG?

Så er den årlige frist for ansøgning af lokale, personlige løntillæg atter overstået. Det er endnu for tidligt at sige noget om det samlede resultat, da flere ansøgninger ikke er færdigbehandlet i alle instanser. Nogle konklusioner kan dog drages.

Det er bl.a. tydeligt, at en ansøgnings chance for at blive imødekommet i høj grad afhænger af, hvilken forståelse der er mellem organist og menighedsråd forud for ansøgningen. Det faktum, at det principielt er Organistforeningen, der forhandler og indgår de enkelte aftaler om løntillæg, betyder selvfølgelig ikke, at det ikke er en god ide, at organist og kontaktperson sætter sig sammen og taler om, hvordan de to parter får mest gavn og glæde af hinanden.

Det kan gøres uformelt og som et led i den "daglige" omgang, men også helt formelt og regelstyret i form af MUS-samtalen. Begge måder har sin berettigelse, men undervurder ikke betydningen af den sidste.

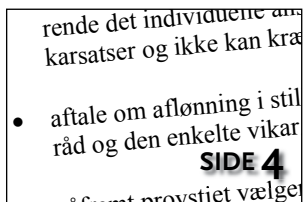
I det hele taget gælder det, at ens mulighed for en acceptabel lønudvikling er afhængig af med mellemrum at få bevilget et løntillæg.

For at det skal ske, må man være synlig for menighedsrådet. Man må altså bevidst arbejde på både generelt at udbrede kendskabet til ens fag og funktion og specielt at synliggøre ens egen person og enestående kvalifikationer. Og det kan altså ikke nytte, at man er for fin til at tale om penge eller for beskeden til at tale om sig selv. Så vil man uvægerligt sakke agterud både fagligt og økonomisk.

Kommunikation er virkelig kodeordet på vor tids arbejdsmarked – også i folkekirken. Det er derfor næppe en overraskelse, at en tillægsanmodning, der kommer som en overraskelse for menighedsrådet, næppe har den store chance.

NYHEDER

ARBEJDSMILJØ/VIKARER

Folkekirkens psykiske arbejdsmiljø bliver grundigt undersøgt – på en løsningsorienteret måde. Og ministeriet træder for alvor i karakter i sagen om provstiernes vikarsatser.

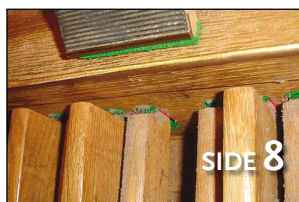
PORTRÆT

GEORG KLINTING

Efter 37 år som præst sprang han ud som organist. Nu drives han af en vision om at få musikken til at støtte og underbygge ordet.

TEMA

SKIMMELSVAMP

I et stort tema om "skimmel-plagen" i orgler fortæller PO-bladet om både gode og mindre gode måder at takle problemet på. Og hvor udbredt er det egentlig?

INSPIRATION

PÆDAGOGIK & TOP 5

Lisbet Bernitt Birk og Lena Sommer fortæller om, hvordan de har formidlet moderne salmer til skolebørn, og Pia Labohn kommer med anbefalinger til børne/pigekoret.

ANMELDELSE

HIMLENS FUGLE

Ida Hovalt er glad for det nye FUK-hæfte af sognepræst Frederik Berggren Smidt og PO-organist Lea Daescu – med satser af Erling Lindgren.

STILLINGER

6 ORGANISTER SØGES

- Ansgar Kirke, Flensborg
- Kirke Hyllinge-Lyndby v. Lejre
- Jebjerg-Lyby, Salling
- Nebsager-Bjerre-Stenderup
- Hvidebæk Pastorat v. Kalundborg
- Klovborg Kirke, Midtjylland

PO-BLADET

Udkommer 12 gange årligt og udgives af Organistforeningen

Oplag: 1.000 stk. ISSN: 1601-7633

REDAKTION

Ansvarshavende: Filip Graugaard Esmarch, journalist (DJ), Ordklang.dk, Torvet 2, 1. sal, 8600 Silkeborg, tlf. 87 20 02 54, e-mail: po-bladet@organistforeningen.dk.

DEADLINE

Redaktionelt stof og annoncer sendes til redaktøren senest den 5. i måneden før. Stillingsannoncer sendes til sekretariatet på e-mail: sekr@organistforeningen.dk senest den 5. klokken 13 måneden før.

TRYK

WERKs Grafiske Hus a/s, Aarhus, www.werk.dk

FORSIDEN

Georg Klinting ved Danhild-orglet i Særslev Kirke.

Foto: Filip Graugaard Esmarch.

PSYKISK ARBEJDSMILJØ-TJEK GODT I GANG

Første del af en stor undersøgelse af folkekirkens psykosociale arbejdsmiljø er gennemført med spørgeskemaer i november. Nu gælder det de mere tilbundsående interview.

Af Filip Graugaard Esmarch

Alle folkekirkeansatte med mindst otte ugentlige arbejdstimer modtog i begyndelsen af november en invitation i deres eBoks til at deltage i en spørgeundersøgelse omkring det psykiske arbejdsmiljø på deres arbejdsplads. Svarfristen var den 23. november – men undersøgelsen fortsætter i begyndelsen af 2013 med interview enkeltvis og i mindre grupper.

Det er Ministeriet for Ligestilling og Kirke, der står bag – i samarbejde med de faglige organisationer på folkekirkens område. Den halve million kroner, der er afsat, blev for flere år siden øremærket til formålet.

Foruden medarbejdere fra ministeriet sidder Folkekirkens Arbejdsmiljøråds konsulent, Hans Hjerrild, i sekretariatet for undersøgelsen. Han hæfter sig især ved, at den nye undersøgelse vil være langt mere handlingsorienteret end den første undersøgelse af folkekirkens psykiske arbejdsmiljø, som blev foretaget tilbage i 2002.

”En af manglerne ved den undersøgelse var, at den ikke var fremadrettet. Det er alle enige om at gøre anderledes denne gang. Så vil både ministeriet og vi i Folkekirkens Arbejdsmiljøråd kunne bruge den til at vurdere, hvad for nogle materialer eller vejledninger, der mangler, for at vi kan komme videre med arbejdsmiljøet i folkekirken,” siger Hans Hjerrild.

DE BEDSTE EKSEMPLER

En af de konsulenter, som er udvalgt til at foretage undersøgelsen, er Gitte Daugaard, der har stor viden og erfaring inden for det erhvervspsykologiske område. Hun lægger netop vægt på det løsningsfokuserede aspekt.

”Undersøgelsen skal meget gerne pege på mulige løsninger, og på det punkt vil vi med interview-undersøgelserne komme langt videre. Spørgeskemaundersøgelsen er også vigtig, for den peger på, hvor der er vanskeligheder, og dens resultater danner baggrund for, hvad vi gerne vil have uddybet mundtligt. Men den fortæller nok ikke meget om, hvordan man overkommer vanskeligheder,” forklarer Gitte Daugaard.

En del af opgaven består da også i at supplere undersøgelsens resultater med en række såkaldte ’best practise’-eksempler, som skal inspirere til, hvordan man kan arbejde på at skabe et godt arbejdsmiljø.

”Når vi møder nogen, der har gjort noget, som virkede rigtig godt, vil vi tage fat i det og finde ud af, hvorfor det virkede. Rapporten vil også slutte af med at beskrive nogle fremtids-scenarier med mulige handlinger,” lover Gitte Daugaard.

VÆRDIFULD GRUPPEDYNAMIK

Noget af det, som skal undersøges omkring det psykiske arbejdsmiljø, er forskellene på land og by. Derfor vil de folkekirke-ansatte, som bliver bedt om at deltage i interview, også fordele sig repræsentativt, både fagligt og geografisk.

Nogle interview vil være individuelle, mens andre vil blive afviklet i fokusgrupper med flere deltagere sammen.

"Den store styrke ved fokusgruppe-interview er, at der sker noget, når vi sidder flere sammen. Der kommer tit en god dynamik ud af det, når man kan hjælpe hinanden med at komme i tanker om nogle ting, og konstruktive idéer kan blive 'født' og drøftet," siger Gitte Daugaard.

Interview-deltagerne vil på baggrund af spørgeskemaundersøgelsens resultater blive udvalgt til interview i januar-marts. Antallet ligger endnu ikke fast.

BRUG FOR AT VENDE UDVIKLING

Med Oxford Research i spidsen er hele tre konsulentfirmaer udvalgt til at gennemføre undersøgelsen i fællesskab. Gitte Daugaard er indehaver af firmaet Luama, og endelig bidrager firmaet Great Place to Work®.

Gitte Daugaard har tidligere beskæftiget sig med det psykiske arbejdsmiljø i folkekirken, idet hun har skrevet hæftet "Trivsel i folkekirken", som ligger på hjemmesiden Kirketrivsel.dk.

Initiativet til en den nye, store undersøgelse kan i øvrigt ses i lyset af tal fra Arbejdsskadestyrelsen, som antyder, at danskernes psykiske arbejdsmiljø bliver ringere. I hvert fald er antallet af arbejdsskade-anmeldelser, som relaterer til psykiske problemer, på fem år steget med 15 procent til 3486 anmeldelser i 2011.

KORT NYT

SALMESANG PÅ ÅBENT UNIVERSITET

Åbent Universitet på Københavns Universitet sætter i foråret 2013 fokus på "salmesang i dag". På mandage kl. 13-15 fra den 4. februar og frem vil de i alt 13 forelæsninger handle om salmen som fænomen, salmesangens historie og salmesangens nutidige udtryk.

Målgruppen er primært organister, præster og studerende, og der vil være forelæsninger ved blandt andre Inge Marstal, Ole Brinth, Erik Norman Svendsen – og ved forelæsningsrækens bagmænd fra Det Teologiske Fakultet: Peter Balslev-Clausen og Hans Raun Iversen.

Det koster i alt 3000 kr. at deltage, og der er som udgangspunkt tilmeldingsfrist den 1. december – men sandsynligvis mulighed for se-

nere tilmelding. Se meget mere via linket Kortlink.dk/bnmz.

NY HJEMMESIDE TIL MOBILEN

Nu er det blevet lettere for PO-organister på farten at tjekke stillingsopslag eller finde kontaktoplysninger på tillidsrepræsentanten. Når man fra sin smartphone eller tavlecomputer går ind på Organistforeningen.dk, kommer man automatisk til en tilpasset version og får hjemmesidens væsentligste oplysninger på en mere overskuelig måde.

Ressourcerne under menupunktet "Organistfaget" findes kun i hjemmesidens hovedversion – som kan nås ved at klikke på linket allerøverst i mobilversionen.

ALLE PROVSTIER VEJLEDES OM VIKARLØN

Ministeriet for Ligestilling og Kirke har nu bedt stifterne udsende en generel vejledning til provstierne om vikarsatser.

Af stifternes vejledningsbrev, som PO-bladet bringer her, fremgår det, at et provsti godt kan lægge et vejledende lønskema på sin hjemmeside, når blot det gøres klart, at skemaet udelukkende er til inspiration. Provstiet kan under ingen omstændigheder kræve vikarlønninger indsendt til godkendelse.

Organistforeningen har modtaget kopier af enslydende breve fra flere stifter – stilet til deres respektive provstier. Under overskriften "Vikarsatser" står der:

Stiftsøvrigheden har modtaget en henvendelse fra Ministeriet for Ligestilling og Kirke. Ministeriet modtager for tiden adskillige henvendelser fra faglige organisationer omkring vejledende vikarsatser og lønskemaer på provstiers hjemmesider.

De vejledende vikarsatser og lønskemaer kan give anledning til en opfattelse af, at provstierne har kompetence til at indgå aftale eller fastsætte regler om individuelle ansættelsesforhold for fx vikarer.

Det skal understreges, at det er menighedsrådene, der har kompetence til at indgå aftale om individuelle ansættelsesforhold. Ministeriet udgiver således ikke længere vejledende lønoversigter over vikarsatser jf. FLØS-nyt, april 2012.

Stiftsøvrigheden skal derudover gøre opmærksom på, at

- det udelukkende er det enkelte menighedsråd, der har kompetence til at indgå aftaler vedrørende det individuelle ansættelsesforhold. Det betyder, at et provsti ikke kan fastlægge vikarsatser og ikke kan kræve, at vikarsatser skal godkendes i provstiet.
- aftale om aflønning i stillinger på individuelle vilkår indgås mellem det enkelte menighedsråd og den enkelte vikar.
- såfremt provstiet vælger at have et vejledende lønskema liggende på deres hjemmeside, skal det tydeligt fremgå, at vikarsatserne i et sådant skema, skal ses som inspiration og ikke som bindende eller centralt aftalte satser.
- det med fordel kan anføres på provstiets evt. vejledende lønskema, at det udelukkende er det enkelte menighedsråd, der har kompetence til at indgå aftale om individuelle ansættelsesforhold.

Ministeriets generelle reaktion kommer i kølvandet på, at en række af Organistforeningens medlemmer og tillidsrepræsentanter har gjort opmærksom på "ulovligheder" på provstiers hjemmesider eller i udsendte honorarark. Dem har sekretariatet videresendt til ministeriet, som i de enkelte sager har taget affære.

Forud for udsendelsen af den generelle vejledning nåede ministeriet således at tage affære over for bl.a. Tryggevælde, Bornholms, Lemvig, Favrskov, Skive, Salling og Viborg Østre Provstier.

Filip

Arbejdsmiljøuddannelsen

Er du nyvalgt arbejdsmiljørepræsentant eller nyudpeget lederrepræsentant i arbejdsmiljøgruppen? Eller har du siddet i arbejdsmiljøgruppen i en tid uden at have fået taget uddannelsen? Så er det tid til at komme af sted! Uddannelsen er lovpligtig og giver viden, metoder og værktøjer til at varetage arbejdsmiljøarbejdet – til glæde for medarbejdere og for sognet eller provstiet.

FORMÅL MED KURSET: At klæde dig på til at varetage din funktion i forhold til arbejdsmiljøet i din kirke. Du vil få viden om, hvordan I i arbejdsmiljøgruppen kan forbedre og udvikle arbejdsmiljøet i relation til arbejdsglæde, samarbejde, effektivitet og service. Du vil også få viden om hvad jeres opgave er ud fra arbejdsmiljølovens krav. Du får kort sagt svar på:

- Hvad arbejdsmiljøgruppens opgave er
- Hvordan I i gruppen kan udføre den
- Hvad I kan få ud af at arbejde med arbejdsmiljøet.

INDHOLD: Arbejdsmiljøuddannelsen er målrettet folkekirken, og vi skal arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvad er arbejdsmiljø, og hvad er godt arbejdsmiljø?
- Hvad er arbejdsgiveres, lederes og ansattes pligter og ansvar?
- Hvad er kravene til arbejdsmiljødrøftelsen?
- Hvad er arbejdsmiljøgruppens rolle og opgaver?
- Hvordan opstiller I og arbejder med arbejdsmiljømål?
- Hvordan arbejder I med trivsel og psykisk arbejdsmiljø?
- Hvordan udfører og bruger I arbejdspladsvurderingen (APV) aktivt?
- Hvordan systematiserer I arbejdet med arbejdsmiljøet? – og hvad er gevinsten ved det?
- Hvordan risikovurderer I?
- Hvordan forebygger I ulykker?

Som et led i uddannelsen skal du arbejde med en praktisk opgave, som kobler uddannelsens indhold med dine opgaver i din egen arbejdsmiljøgruppe.

FORM: Formen på uddannelsen vil være en blanding mellem oplæg, gruppearbejde og drøftelser i plenum. Du vil som kursist blive præsenteret for viden inden for området og få konkrete og brugbare værktøjer. Du får også mulighed for erfaringsudveksling med de andre kursister.

MÅLGRUPPE: Uddannelsen retter sig primært til dig, der er med i sognets eller præsternes arbejdsmiljøgruppe.

I et sogn består arbejdsmiljøgruppen typisk af kontaktperson, eventuel arbejdsleder og arbejdsmiljørepræsentant. I præsternes arbejdsmiljøgruppe deltager typisk arbejdsmiljørepræsentanten og provsten.

Uddannelsen er også for dig, der er:

- Kontaktperson, men ikke sidder i en arbejdsmiljøgruppe,
- Provstikonsulent
- Arbejder med ansattes arbejdsmiljø og vilkår i folkekirken.

Datoer i 2013

14.-16. januar - Tune Kursuscenter, Grevevej 20, 2670 Greve.

11.-13. marts - Vejle Center Hotel, Willy Sørensens Plads 3, 7100 Vejle.

27.-29. maj - Tune Kursuscenter, Grevevej 20, 2670 Greve.

2.-4. sep. - Vejle Center Hotel, Willy Sørensens Plads 3, 7100 Vejle.

25.-27. nov. - Tune Kursuscenter, Grevevej 20, 2670 Greve.

PRAKTISKE OPLYSNINGER

Arbejdsmiljøuddannelsen er godkendt af Arbejdstilsynet og opfylder kravene til den lovpligtige uddannelse for medlemmer i arbejdsmiljøorganisationen – der er mødepligt på uddannelsen. Underviser på uddannelsen er arbejdsmiljøkonsulent Hans Hjerrild. Uddannelsen er på 22 timer og gennemføres som internat og den fordeles over tre kursusdage (med to overnatninger i mellem).

På vegne af Folkekirken Arbejdsmiljøråd udbyder Landsforeningen den lovpligtige arbejdsmiljøuddannelse samt supplerende efteruddannelseskurser efter de gældende regler.

UDDANNELSESBEVIS

Landsforeningen udsteder uddannelsesbevis, når du har deltaget i de 22 timer og løst en opgave forud for kurset.

PRIS: Deltagerpris: 7.750 inkl. moms. Deltagerprisen dækker overnatning på enkeltværelse, forplejning og kursusmateriale.

TILMELDING: Kontakt Landsforeningen af Menighedsråd på telefon 87 32 21 33, eller klik ind på vores hjemmeside, www.menighedsraad.dk. Desuden kan du læse mere om arbejdsmiljøuddannelsen på www.kirketrivsel.dk.

Tema: Skimmelsvamp i orglet

VEJLEDNING OM SKIMMELSVAMP PÅ VEJ

Ikke mindst Organistforeningen har i årevis efterspurgt en konkret vejledning omkring skimmelsvampe i folkekirkens gamle bygninger. Den ser ud til at komme nu.

Af Filip Gragaaard Esmarch

Folkekirkens Arbejdsmiljøråd planlægger at få udarbejdet en vejledning til menighedsrådene om forebyggelse og håndtering af skimmelsvamp i kirkerne. Vejledningen søges finansieret med midler fra den såkaldte omprioriteringspulje i folkekirkens fælles kasse.

Arbejdsmiljøkonsulent Hans Hjerrild er tovholder for projektet, som han har erfaret en stor velvilje over for. Han forventer derfor også, at Fællesfonden vil bevillige pengene.

"I Folkekirkens Arbejdsmiljøråd er vi enige om, at skimmelsvampe er et problem, som er vigtigt at tage fat i – både på grund af helbredsmæssige konsekvenser hos mennesker, der bliver udsat for skimmelsvampen, og ud

fra den tanke, at der er mange penge at spare, hvis man får problemet standset, inden det udvikler sig," siger Hans Hjerrild

MERE BEVIDSTE OM ROBLEMET

Ansøgningen om midler til projektet er udarbejdet med hjælp fra en ekspert i skimmelsvampe, Frede Fruergaard Møller fra Teknologisk Institut. Ham forventer Hans Hjerrild også at alliere sig med omkring selve vejledningen:

"Han har allerede arbejdet meget med skimmelsvampe i både kirker, orgler og præstebo-liger, så netop vores område er ham på ingen måde fremmed," begrundes Hans Hjerrild.

Initiativet til at få skabt en målrettet vejledning til, hvad man stiller op med de sundhedsfarlige svampe, ser arbejdsmiljøkonsulenten som resultat af en udvikling.

"De senere år er man i stigende grad blevet opmærksom på, at der er en problematik omkring skimmelsvampe i kirkerne," forklarer han.

MENIGHEDSRÅDET IGNOREREDE SKIMMELSVAMP

PO-bladet har fået lov at bringe denne artikel fra Kristeligt Dagblad den 7. oktober 2009. Den handler om PO-organisten i Mårslet Kirke, Pia Labohn, som i fem år spillede på et orgel ramt af skimmelsvamp.

Af Nana Schelde, Kristeligt Dagblad

Masser af øjendråber og problemer med vejrtækningen var i en årrække faste bestanddele i organist og korleder i Mårslet Kirke, Pia Labohns, liv. Det kirkeorgel, som hun skulle spille på en del gange hver eneste uge, var utvivlsomt angrebet af skimmelsvamp, men først da hendes fagforening, Foreningen af Præliminære Organister (nu Organistforeningen, red.), henvendte sig til Arbejdstilsynet, tog menighedsrådet affære.

Allerede i 2002 opdagede orgelstemmeren på sit årlige besøg i Mårslet, at små lodne vækster var begyndt at brede sig inden i orgelpiberne. Først blev der derfor på orgelbyggerens anbefaling monteret varmeblæsere og i 2005 blæsere, der skulle holde luften omkring orglet tør. Desværre havde de mindre tiltag ikke den ønskede effekt, og alt kaldte på, at orglet skulle renses igennem, hvis det skulle være forsvarligt at spille på det.

SÅ MÆRKELOG UD EFTER KIRKETID

"Det var tydeligt for enhver, at orglet var angrebet. Når man kiggede ind på orgelpiberne, kunne man næsten ikke se den blå farve på filten, som sidder inde mellem piberne. Den var fuldstændig overgroet af svampe, som altså

blev siddende, når man pustede til dem," husker Pia Labohn.

Men det daværende menighedsråd var ikke meget for at anerkende problemet, som derfor fik lov at eskalere. Pia Labohn fik sværere og sværere ved at klare de dage, hvor der var meget på programmet i kirken.

"Jo mere tid, jeg tilbragte i kirken, jo værre blev generne, og min mand konstaterede, at jeg så mærkelig ud, når jeg kom fra gudstjenesterne. Efterhånden kunne jeg ikke klare tre bryllupper i træk, og jeg tilbragte mindst mulig tid i kirken. Samtidig blev jeg også bekymret for de andre mennesker, blandt andet mine kor, som havde deres gang i kirken," fortæller hun.

HVAD MED ORGLET?

Hendes bekymring gik dog ikke udelukkende på sundhedsrisikoen.

"Ud over de rent personlige ting var jeg selvfølgelig også temmelig nervøs for instru-

Pia Labohn måtte i årevis spille på et orgel, som Arbejdstilsynet endte med at stemple som sundhedsskadeligt

(foto: Rasmus Bundgaard)

Foto: Paul Henri Larsen

Mårslet Kirkes orgel er bygget af Marcussen & Søn i 1979 med 12 stemmer fordelt på 2 manualer og pedal.

mentet, der i værste fald kunne være brudt helt sammen og skrottet. Jeg var i den grad op-rørt over, at man kunne ignorere en eventuel udgift til et helt nyt orgel, hvor vi jo i hvert fald skal op over en million kroner – måske nærmere to millioner kroner – for et orgel i samme størrelse i dag.”

Der fandtes ellers god dokumentation for, at den var gal med orglet. I et brev til Mårslet menighedsråd fra orgelbyggerfirmaet Marcussen & Søn fra juni 2007 bliver det understreget, at sagen er alvorlig.

”Prøverne bekræfter forekomst af skimmelsvamp, ligesom skimmelvæksten er synlig flere steder. Der er formentlig tale om Cladosporium – grågrønne pletter – og Aspergillus – større, grågrønne pletter,” konkluderer firmaet blandt andet.

PÅBUD FRA ARBEJDESTILSYNET

Men det var altså først, da Pia Labohn henvendte sig til John Poulsen, der er sekretariatsleder i fagforeningen FPO, Foreningen af Præliminære Organister, og han prompte kontaktede Arbejdstilsynet, at der for alvor skete noget.

Da Arbejdstilsynet rykkede ind, blev der med det samme udstedt et AT-straks-påbud, som betød, at ingen måtte røre orglet, fordi det simpelthen var sundhedsskadeligt. Orglet blev så skilt ad og desinficeret med blandt andet midlet Rodalon. Derudover blev der monteret såkaldte ozonlamper, som renser luften i og omkring orglet, mens kirken er tom. Den samlede pris blev på omkring 100.000 kroner. Og det har indtil videre været pengene værd.

”Kirken har klart fået en anden luft, og jeg

En ozonlampe installeret i Mårslet Kirkes orgel.

har ikke længere nogen gener,” siger Pia Labohn, der opfordrer menighedsråd til at reagere hurtigt, hvis de får mistanke om skimmelsvamp.

”Det ender med at blive en stor økonomisk byrde for kirken, og det nytter ikke noget at regne med, at svampen forsvinder af sig selv, for det gør den ikke,” siger hun.

Når Pia Labohn i november 2012 tænker tilbage på forløbet, er hun imponeret over, at hun klarede det uden sygedage. Oven i de fysiske gener oplevede hun dengang også et vedholdende psykisk pres fra sit menighedsråd. I oktober 2010 fik Mårslet Kirke installeret en affugter – igen efter opfordringer fra Pia Labohn. Efter det første år have den opsamlet 600 liter vand, fortæller hun. Nu er der ikke nogen fugtproblemer i kirken. Affugteren og de tre installerede ozonlamper i orglet fungerer efter hensigten.

BRUG FOR VIDEN OM SKIMMELSVAMP I ORGLER

Skimmelsvamp i danske kirkeorgler er udbredt, især i middelalderkirkerne. Forkølelsessymptomer kan skyldes allergi over for skjulte svampe.

Af Nina Møller og Filip Esmarch

Hvis du sidder og snorter ned i orglet, hver gang du spiller, kan det skyldes en allergisk reaktion, fordi orglet er angrebet af skimmelsvamp. Problemet er uerkendt i mange kirker, selvom der gennem de seneste ti år har været stigende fokus på problemet.

Nationalmuseets Bevaringsafdeling skriver i en rapport fra 2010, at de ”gennem de seneste år” har registreret en betydelig stigning i

antal tilfælde af skimmelsvampeangreb, men der findes ingen dokumentation for, at det stigende antal rapporterede tilfælde er ensbetydende med flere faktiske tilfælde.

Der findes altså ingen konkrete tal på, hvor udbredt problemet er i kirkerne. Hverken orgelbyggerne eller fugt- og klimakonsulenterne har et overblik. Tilbage i oktober 2009 holdt Ørding Menighedsråd på Mors et stort åbent møde for at belyse problemet. Kristeligt Dagblad beskrev dengang i artiklen ”Folkekirken mangler drejebog om skimmelsvamp”, hvordan debatten på mødet viste, at ansatte og menighedsråd mangler viden om forebyggelse og behandling. Det gør mange stadig.

>

"FORKØLELSE" KAN SKYLDES SVAMP

John Poulsen, sekretariatsleder hos Organistforeningen, fortæller, at han får to til tre henvendelser om året fra organister, der har helbredsproblemer på grund af skimmelsvamp. Men det kan være toppen af isbjerget. Han mener, der mangler viden om problemet:

"Mange er ikke klar over, at forkølelæssymptomer kan skyldes skimmelsvamp. Ved mistanke skal det analyseres, og det er visse menighedsråd tilbageholdende med at sætte i værk. Organisten og andre medarbejdere må ikke arbejde de pågældende steder, hvis der konstateres skimmelsvampe," fastslår John Poulsen.

Ganske vist udgør svampene sjældent nogen alvorlig sundhedsfare – symptomerne vil normalt være væk, når man er væk fra orglet. Men i få tilfælde risikerer man at udvikle varig allergi. Under alle omstændigheder skal problemet tages alvorligt.

"Indtil menighedsrådet har erkendt, at det har et skimmelsvampe-problem og er begyndt at handle på det, har organisten ofte ikke andre muligheder end at sygemelde sig – som regel med en delvis sygemelding, som kun gælder arbejdet ved orglet eller i kirken," lyder John Poulsens råd.

Arbejdsmiljølovgivningen gælder for kirker som for alle andre arbejdspladser, selv om det almindelige bygningsreglement ikke gælder. Der er en indbygget modsætning her, fordi det kan være svært at leve op til et godt indeklima, når man ikke behøver at leve op til reglerne i bygningsreglementet.

INGEN KRAV OM RAPPORTERING

Stifternes varme-, energi- og klimakonsulent, civilingeniør Poul Klensz Larsen, fortæller, at der ikke er nogen forpligtelse til at indberette tilfælde af skimmelsvamp, og han hører derfor kun om de svære tilfælde:

"Jeg har i virkeligheden ikke rigtig noget overblik over, hvor udbredt det er.

Systemet er omstændeligt, så de fleste steder løser man det, uden at andre end menighedsrådet ved noget om det," siger han.

Henning Jensen, der er konsulent og tidligere direktør hos TH. Frobenius og Sønner, har til gengæld et vist overblik over de mange orgler, som orgelbyggerfirmaet fører tilsyn med.

"Jeg vil skønne, at i omkring 10 procent af de knap 1000 orgler, vi passer, er der problemer, som vi anbefaler menighedsrådet at gøre noget ved. Ofte handler det om, at der er så meget støv og snavs i orglet, at vi anbefaler en rensning – blandt andet fordi det giver grobund for skimmelvækst," fortæller han.

Og hvis orgelbyggerne så under rensningen finder skimmelvækst, behandler de den på den måde, de vurderer som bedst.

"I andre tilfælde kan orglets indre virke rent og pænt, men pibernes spalter lukker alligevel mere eller mindre til. Det kan skyldes en form for klistret skimmel, som sætter sig lige der, hvor luften presses sammen i spalterne, og hvor der derfor opstår en naturlig forhøjelse af luftfugtigheden," fortæller Henning Jensen.

SVAMPESPORER FINDES OVERALT

Problemet med skimmel er på ingen måder nyt. Skimmelsvampesporer er altid til stede, inde som ude, ligesom der på vores hud altid er bakterier, som normalt heller ikke giver os problemer. Svampesporer er en nødvendig del af naturens kredsløb, hvor de er med til at nedbryde biologisk materiale.

Frede Fruergaard Møller er bygningskonstruktør og seniorkonsulent hos Teknologisk Institut, der behandler svampeangreb.

"Lidt frækt kan man sige, at der er skimmel-svamp i 100 procent af orglerne. Skimmelsporer binder sig til støv, så på overflader, som

sjældent rengøres, vil der være en overrepræsentation af skimmelsporer,” forklarer han.

Det er dog kun, når skimmelsporerne får gode vækstbetingelser, at de begynder at vokse.

”Vækstbetingelserne for skimmelsvamp er organisk materiale og fugt. Husstøv er tilstrækkeligt som et vist vækstgrundlag for spiredygtige skimmelsvampesporer,” fortæller Frede Fruergaard Møller.

Rigtig grådige bliver svampene dog først, når de får fat i det materiale, støvet ligger på.

”Skimmelsvamp trives eksempelvis ret godt på linolie,” erfarer eksperthen.

MIDDELALDERKIRKER I RISIKO

En høj luftfugtighed kombineret med varme er en af de største risikofaktorer for udvikling af skimmelsvamp. Luftfugtighed udtrykkes som den relative luftfugtighedsprocent (RF). For de fleste typer sporer, skal den normalt skal den normalt være over 70, før de får gode vækstbetingelser.

Men Teknologisk Institut har i orgler og kirker vel at mærke også fundet skimmeltyper, som kræver et lavt fugtniveau. Skimmelforekomsten kan både findes i orglet og andre steder i kirken. Den kan sidde bag paneler og under gulvet i hulrum, som er lige så svære at komme til at rengøre som orgelhuset.

>

Foto: Læf Møller

Frede Fruergaard Møller er udset til at bidrage med sin ekspertviden til den vejledning om skimmelsvamp, som Folkekirkens Arbejdsmiljøråd vil lave (se side 8)

Middelalderkirkerne er generelt i risikozonen, fortæller stiftskonsulent Poul Klenz Larsen:

"Selve konstruktionen i middelalderkirkerne kan danne grobund for svampevækst, fordi gulvet er lagt direkte på jorden, som jo optager regnvand og afgiver det som fugt," forklarer han

LØSNING: DROP ORGLET

Der er som bekendt ingen krav om, at kirker skal have varme på mellem gudstjenesterne – men hvis man har grundvarme på året rundt, får man tørret jordlaget lidt ud. Hvis man omvendt ikke får tørret godt ud om vinteren, vil der være mere fugt om sommeren.

"Når man vil spare energi i kirkerne, og man fristes til at skrue ned for varmen mellem gudstjenesterne, bliver der en relativt højere luftfugtighed hen over hele året," forklarer Poul Klenz.

Den opmærksomme læser vil hævde, at man nok ikke opvarmede kirkerne i middelalderen, men Poul Klenz Larsen har en mulig forklaring på, hvorfor der alligevel kan være flere tilfælde i dag:

"Dengang behandlede man træets overflade med voks, olie og maling med gift i, for man vidste, at hvis man ikke gjorde det, kom der skimmelsvamp. Men i dag må vi jo ikke bruge de 'gode gedigne giftmidler'."

Skimmelsvamp i middelalderkirkerne er umulig helt at undgå. Hvilket får Poul Klenz Larsen til at antyde en drastisk løsning på problemet med orglerne:

"Når jeg ser på det med mit ingeniør-brillehoved er det jo fuldstændig idiotisk at sætte sådan et følsomt udstyr som et orgel ind i en middelalderkirke."

MISTANKE OM SKIMMEL VED

- høj luftfugtighed over 70 procent RF,
- fund af borebiller og møl,
- muglugt,
- udvikling af belægning på træ i orgel og andre steder i kirken,
- kirkens medarbejdere er syge på arbejde, men ikke hjemme,
- ændret tone i orglet.

SKIMMELSVAMP I ORGLET – HVAD GØR MAN?

Det kan være vanskeligt at forebygge skimmelsvampeangreb i orglet. Og er det blevet ramt, er det som minimum nødvendigt med en ordentlig afrensning.

Af Nina Møller, journalist

Aftørring eller affugtning? Udluftning i koldt, varmt, tørt eller fugtigt vejr? Varmestyring?

Ozonlamper eller luftrensere? Der er mange midler, og det kan være forvirrende at få overblik over, hvad man skal gøre, hvis man har fået svampeangreb i kirken. Og hvordan man skal forebygge angreb.

Midlerne er mere eller mindre praktisk anvendelige og dyre, og blandt fagfolkene er der stor uenighed om især ét af dem.

RODALON OG HEPA-FILTER

Mindst én ting er der dog enighed om: Skimmelsvamp, der har etableret sig, forsvinder ikke ved, at man varmer op og lufter ud. Man er nødt til at rense skimmelsvampen af. Og det skal gøres af fagfolk fra eksempelvis et orgelbyggerfirma.

Seniorkonsulent Frede Fruergaard Møller fra Teknologisk Institut forklarer:

”Det kan være nødvendigt at anvende et middel som Rodalon, afhængig af skimmelkoncentrationen og overfladen, men ellers støvsuger man med en støvsuger med HEPA-filter. Forud for behandlingen skal man udtage prøver og vurdere omfanget af skimmelsvampforekomsten.”

Han råder også til at kontrollere temperatur og luftfugtighed over en længere periode efter angrebet.

Ozonlampen

(også kaldt ozonapparat eller ozonrenser) genererer ozon ved at trække luft forbi ultraviolet lys. Indendørs vil der typisk være lidt mindre ozon i luften end udendørs, og ozonlampen kan få niveauet op på udendørs-niveau – hvilket er langt mindre end det, som beviseligt kan dræbe skimmelsvamp.

Ozonlampens varmeafgivelse og ultraviolette lys kan tænkes at have en effekt mod skimmelsvamp, men det kan man også bruge en almindelig UV-lampe til. Ozon er giftigt og kan selv i små koncentrationer have negativ indvirkning på både mennesker og inventar.

Grænseværdien for ozon er 50 ppb, hvilket svarer til koncentrationen i udeluften. Det er en tærskelværdi som aldrig må overskrides.

Kilde: Poul Klenz Larsen

UENIGHED OM OZONLAMPER

Et andet middel er ozonlampen. Men fagfolkene er uenige om, hvorvidt den har en effekt, og hvorvidt den kan være sundhedsfarlig for mennesker.

Direktør Claudia Zachariassen fra orgelbyggerfirmaet Marcussen & Søn har flere års erfaring med at anvende ozonlamper forebyggende, når orglet er blevet renset.

”I Hvirring, Mårslet, Fjelstrup, Gesten og Give kirker har vi renset orglet og efterfølgende sat ozonlamper op. De kan ikke stå alene som behandling, men de forhindrer, at skimmelsvampen begynder at vokse igen. Lamperne er testet uskadelige for mennesker, og deres effekt er dokumenteret,” understreger hun.

Stifternes varme-, energi- og klimakonsulent, Poul Klenz Larsen fra Nationalmuseets bevaringsafdeling, fraråder derimod brugen af ozonlamper. Han har udført en test af ozonlamper i tre kirker over nogle år – og konkluderer:

”Det er rigtigt, at forskningen har vist, at ozon kan dræbe skimmelsvamp, men så skal koncentrationen af den op på så høje værdier, at det vil være sundhedsskadeligt for mennesker. Ozonlamper afgiver ozon i små mængder, og der er ingen dokumenteret effekt af dem. Der er kun én god metode til at forebygge skimmelsvamp: at holde overfladerne rene og holde rumklimaet på et fornuftigt niveau, generelt omkring 70 procent relativ luftfugtighed.”

SVÆRT OG DYRT AT KLIMASTYRE

Flere andre behandlingsmetoder mod svampeangreb kan være svære eller endda umulige at håndtere. De såkaldte luftrensere er apparater, som er i familie med ozonlamper, fortæller Poul Klenz Larsen:

"Mange af dem fungerer ved hjælp af ozon, og man kan ikke udelukke, at ozon-koncentrationen kan blive for høj," advarer han.

En anden mulighed er at bruge en affugter, som enten kan være kondenserende eller absorberende. Sidstnævnte type vil ifølge Poul Klenz Larsen kunne være det rigtige valg til en kirke, som ikke er grundopvarmet om vinteren, for den absorberende type fungerer også ved lave temperaturer.

Udfordringen med dem begge er imidlertid ganske indlysende: Luften risikerer at blive for tør.

"En affugter kan ikke sættes ind i orglet, så derfor vil den affugte hele rummet, og der kan blive så tørt, at kalkmalerierne tager skade," påpeger Poul Klenz Larsen.

Som stiftskonsulent er det hans opgave at foretage en saglig vurdering af den type dilemmaer. Og som reglerne er, må et menighedsråd da heller ikke anskaffe en affugter uden en tilfaldelse fra stiftet.

To typer affugtere

- Den kondenserende køler luften ned til dugpunktet, og vandet drypper ned i en spand eller gennem en slange til afløb. Kan forsynes med en hygrostat, der tænder maskinen, når RF kommer over 65%.
- Den absorberende optager vanddampen fra luften i et fugtabsorberende materiale, og afgiver dampen til udeluften gennem en luftkanal.

Begge typer kan med fordel tilsluttes en hygrostat, som automatisk kan slå apparatet til og fra efter behov.

Kilde: Poul Klenz Larsen

HUSK UDLUFTNING

Varmestyring er også en udfordring. Det er dyrt at have konstant varme på i kirken, men en lokal varmekilde duer heller ikke altid:

"En lille varmelampe i orgelkassen kan holde lidt varme på det indre af orglet i de kirker, hvor man ikke har varme på hele tiden. Men den kan kun bruges i lukkede orgelkasser," siger Poul Klenz Larsen.

En så simpel ting som at lufte ud efter aktiviteter i kirken kan også være kompliceret. Hvis man lufter ud om sommeren på regnvejrskdage, vil fugtigheden stige. Man skal lufte ud på tørre dage. Og hvis man leder varm luft ind i en kold kirke, stiger luftfugtigheden, mens den falder, når kold luft om vinteren kommer ind i en varm kirke.

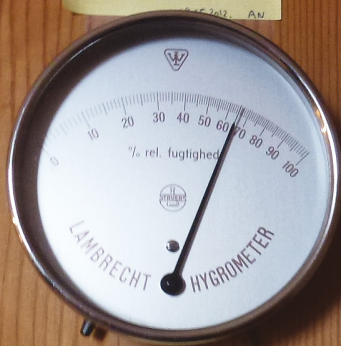
Alt i alt er behandling og forebyggelse af skimmelsvamp en så kompliceret sag, at der skal eksperthjælp til fra eksempelvis Teknologisk Institut for at finde en løsning, som passer til den enkelte kirke.

TJEKLISTE – TIL AT FOREBYGGE OG BEHANDLE SKIMMELSVAMP

- Få fagmand til at afrense skimmelbelægningen.
- Sæt grundvarme på året rundt.
- Sæt alternativt en varmer ind i en lukket orgelkasse.
- Etablér nyt gulv, som ikke ligger direkte på jorden.
- Lufte ud, efter at kirken har været brugt. Om sommeren kun på tørre dage.
- Opsæt affugter i sommerhalvåret (kræver tilladelse).
- Sæt UV- eller måske ozonlampe(r) op.
- Tjek vandrør for utætheder. Fugt kan komme fra et sprængt rør.

EN SAGKYNDIG FORTÆLLER

Der er en del forhold at tage højde for, når det handler om at forebygge og bekæmpe skimmelsvamp i kirkens orgel. Sådan her håndterede de et konkret tilfælde i Lundtofte.

Tekst og foto af Anders Nielsen

I Lundtofte Kirke nord for København har orglet været ude for et angreb af skimmelsvamp. Menighedsrådet modtog i oktober 2011 et brev fra orgelbyggeren, hvori han gjorde menighedsrådet opmærksom på, at han havde set skimmelsvamp.

Ved en inspektion primo november konstaterede vi, at der var biologisk aktivitet i form af grå, hårede belægninger, formodentlig skimmelsvamp, både udvendigt på og indvendigt i orglet. De udvendige belægninger var blevet aftørret, men der kunne stadig ses spor, bl.a. på pedalerne. Indvendigt sad belægningerne mest på de støvede, vandrette flader på instrument-delene, men også på nogle af de lodrette flader.

Orgelbyggeren efterser orglet tre til fire gange årligt. Han oplyste, at det var første gang, at han havde set fænomenet i dette orgel.

ET YDERST FUGTIGT 2011

Årsagen til angrebet synes at være, at der har været meget fugtigt i kirken i efteråret 2011. I Lundtofte Kirke har jeg målt temperatur og relativ luftfugtighed (RF) med mindre afbrydelser siden 1999. Det er normalt i danske kirker, at RF er høj i perioden juli til oktober, hvorefter

ter RF synker, når der kommer varme på. Således også i Lundtofte kirke, som er opvarmet konstant.

Skimmelsvampe trives, når RF kommer op over 75-85 procent. I tabellen er derfor oplyst – skønnet ud fra målingerne – i hvor mange døgn i løbet af månederne juli til oktober, RF har ligget over 75 procent.

Det meget fugtige efterår i 2011 kan føres tilbage til brud på et varmerør! Rørene til kirkens radiatorer ligger i kryberummet under kirkens gulv. Lækagen blev opdaget primo december 2011 og blev naturligvis repareret umiddelbart. Samtidig blev der sat affugtere op, som fik RF ned på ca. 60 procent.

År	Døgn i juli-nov. med over 75 % RF
2003	7
2004	1
2005	10
2006	25
2007	-
2008	60
2009	60
2010	10
2011	93
2012	0

Skimmelsvamp
på pedalet

Affugterne blev fjernet sidst i december. Herefter er udtørringen blevet klaret ved at holde to små vinduer åbne, et i hver side af kirken. Siden medio januar har RF i kirken har været under 70 procent det meste af tiden. Fra juli til november 2012 har RF kun været over 75 procent tre gange – og hver gang blot nogle timer i forbindelse med kirkelige handlinger. Nu er mugbelægningerne inde i orglet tørret ud, så man kun ser støvet.

Et nærmere studium af klimakurverne viser, at den unormalt høje RF begynder allerede

de i juli 2011. Det kan tyde på, at rørskadene er sket allerede i løbet af sommeren, men først er blevet opdaget i december, da der løb vand ud i kapellet i kælderen. Den ovenfor omtalte klimamåling kunne ikke afsløre dette, da den er foretaget på en datalogger, som kun blev aflæst hvert halve år.

HVAD HAR MAN GJORT?

Et vanskeligt spørgsmål i sagen er, hvorledes man skal vurdere sundhedsrisikoen. Det er kendt, at personer, der bor eller opholder sig i længere tid i rum, hvor der er stærk vækst af skimmelsvampe af bestemte, farlige arter, kan få allergi og luftvejsbesvær.

Menighedsrådet bad derfor et specialistfirma om at tage prøver for at bestemme, hvilke typer skimmelsvampe, der var på færde. Der blev taget prøver ni steder. Ud fra denne undersøgelse og de medfølgende kommentarer, ud fra angrebets omfang og udseende og på baggrund af den store usikkerhed der hersker om, hvor kraftige påvirkninger fra skimmelsvampe må være, besluttede menighedsrådet nedenstående tre tiltag.

Orglet i Lundtoftekirke

Det skal nævnes, at der ikke er nogen blandt Lundtofte Kirkes personale, som indtil nu (november 2012) har haft ubehag, som kan henføres til dette skimmelangreb.

Rengøring

Det præciseres over for kirketjenerne, at orglets overflader skal indgå i den halvårslige hovedrengøring. I løbet af undersøgelsen har det været foreslået at rense orglets indre for støv, for at fjerne skimmelsvampenes "mad". Det er imidlertid en bekostelig affære. Det er besluttet, at man vil vente og se udviklingen af klimamået, inden man skrider til en orgelrensning.

Automatisk klimamåling

Måling af kirkens klima er fra 1999 til nu blevet foretaget ved hjælp af en lille datalogger (billedet nedenfor til højre), der måler temperatur og RF hver halve time. Måleren har været placeret på en konsol på kirkens nordvæg. Hver halve år er den blevet tømt for data, og der er blevet udskrevet diagrammer.

Dette system kan anvendes til efterrationaliseringer, jf. denne artikel, men ikke til hurtig handling omkring styring af kirkens klima. Det blev derfor besluttet at installere en radio-baseret RF- og temperaturmåler i kirken (billedet nedenfor til venstre). Målingerne herfra sendes til kirketjenerens PC. Når maskinen

åbnes om morgenen kan målingerne umiddelbart aflæses.

På denne måde kan man hele tiden følge med i, om kirkens klima er i orden, dvs. at luftfugtigheden er under 70 procent RF, og temperaturen omkring 18° C. Systemet blev installeret i juni 2012 og fungerer efter hensigten.

Som en ekstra sikkerhed er det meget nøjagtige Lambrecht-hygrometer, som har siddet på orglet hele tiden, blevet forsynet med en advarselsinstruktion (foto side 15).

Affugtning

Fremtidige angreb søges undgået ved at holde RF under 70 procent. Fra december til juni kan dette gøres ved at ventilere kirkerummet til det fri. Fra juli til november kan man imidlertid risikere, at udeluften bliver for fugtig, således at RF ikke kan sænkes ved ventilation. I stedet kan man nedsætte RF ved hjælp af en affugter.

Menighedsrådet har besluttet, at der må indkøbes en affugter. Men i lyset af de gode resultater, der er opnået ved udluftning, er købet stillet i bero. Det ser ud til, at kirken igen har fået sit "normale" indeklima efter forskrækelsen med vandskaden.

Anders Nielsen er docent emeritus på DTU, Institut for Byggeri og Anlæg, og sidder i Lundtofte Kirkes byggeudvalg.

Kom, alle kristne (KDS 310)

Melodi: John F. Wade
Arr.: Kenn Therkelsen, 2012

Musical score for the hymn 'Kom, alle kristne' (KDS 310). The score is written for piano and includes a 'Ped.' (pedal) marking. It consists of three systems of staves, each with a treble and bass clef. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 4/4. The first system ends with a repeat sign. The second system starts with a measure number '4'. The third system starts with a measure number '7' and ends with a double bar line.

Send dit bud på forspil/sats/diskant/melodi til po-bladet@organistforeningen.dk.

DEN JYSKE SANGSKOLE

10. MASTERCLASS

HERNING
1.-3. MARTS 2013

MELODIER SOM SMØRER ØREGANGENE

Så er der endelig nye noder fra FUK, som nu har allieret sig med Forlaget Mixtur. "Himlens fugle" er resultatet af et lokalt samarbejde omkring enkle motet-sange, der har kvalitet til at nå bredt ud.

Af Ida Hovalt

"Himlens fugle og markernes lilje, gør os stumme og undrende små. Er de formet af skaberen vilje – er der hænder der dette formå? Himmelhøjt og ganske stille forkyndes det på denne dag. Gud er alle de levendes kilde, han er mørkets og dødens nederlag".

Sådan lyder den smukke tekst til første vers af titelsangen fra bogen "Himlens fugle", hvor melodier og ord går hånd i hånd og sammen løfter sig mod himlen. 12 korsatser for ligestemmigt kor, der er skrevet til læsningerne fra Det Gamle Testamente fra 3. søndag i advent til 18. søndag efter Trinitatis, og som med en sats til hver søndag kan bruges både som motet om søndagen eller til korprøver og koncerter.

Musikken er komponeret af Frederik Berggren Smidt og Lea Daescu, som er henholdsvis sognepræst og PO-organist ved Tersløse og Skellebjerg Kirker nær Dianalund. Satserne er sat i arrangement af Erling Lindgren til ungdomskor, men også voksenkor kunne jeg forestille mig, kan bruge disse sange. De kan fint synes énstemmigt og over-/understemmerne må benyttes efter behag, så sværhedsgraden kan gradueres fra meget enkel til middelsvær korsats.

Alle sangene har klaverakkompagnement, som både er noteret som akkorder og som gennemkomponeret akkompagnement. To-

Frederik Berggren
Smidt og Lea Daescu
Himlens fugle
– 12 satser til kirkeåret
Arrangeret af
Erling Lindgren
FUK 130 /
Forlaget Mixtur
90 kr. hos Noder.dk

nesproget er let tilgængeligt og virker salmeagtigt. Akkompagnement og over/understemmer er bygget op af sekvenser og trinvis række af noder, som koret hurtigt vil fange. Det virker understøttende for koret.

GIVER HURTIGT GODT RESULTAT

Den farve- og billedrige tekst er skrevet af sognepræst Frederik Berggren Smidt. Hans sprog er lettilgængeligt og fører os på fin vis ind i bibelens store univers. Stemningen i teksten fanges godt i musikken, og vekslen mellem mol og dur er med til at farve tekstens ord om lys og mørke.

Alle vers er noteret ved noderne så korsangerne har let ved at følge både tekst og noder i alle vers. Tekst og noder er sat op med store og tydelige tegn, som dog kan virke magna-print-agtige.

Melodier, som smører øregangene, og en tekst, der er lettilgængelig, er altid rart at have ved hånden – især når man arbejder med ungdomskor, hvor der gerne må komme et hurtigt og godt resultat. Det er en fin udgivelse, som jeg tror, mange organister med kor tilknyttet stillingen vil finde inspirerende i det daglige arbejde.

MED SALMERNE OG MENIGHEDSSANGEN I HØJSÆDET

Efter 37 år som sognepræst valgte Georg Klinting at blive organist – blandt andet med den motivation at yde sit bidrag til at styrke og forny kirkens salmesang.

Tekst og foto: Filip Graugaard Esmarch

PO-organist og tidligere præst Georg Klinting er en varm fortaler for fornyelse og frigørelse af folkekirkens højmesse. I november 2011 bragte Præsteforeningens Blad et kontroversielt indlæg, som affødte reaktioner. Heri skriver Georg Klinting under overskriften "Liturgisk topstyring er en anakronisme" om sit syn på højmessens ritualer og liturgiske led som noget, der i det store hele burde kunne udføres frit.

"Det aktuelle salmevalg er helt overladt til den enkelte præsts indsigt og suveræne skøn. Præsten kan endog hente salmer ind, som ikke står i den autoriserede salmebog! Man skulle synes, at når landets præster kan betros ansvaret for, hvad der skal synges i de enkelte kirker, så burde de også kunne betros ansvaret for, hvad der skal siges i kirkerne ud over det prædikede ord," skriver Georg Klinting blandt andet.

Efter PO-bladets møde med ham til en snak om især gudstjenestens sang og musik står det klart for læsernes udsendte, at der bag hans argumentation også ligger et syn på salmetraditionen som absolut bærende i den

kristne praksis. Altså mindst lige så bærende som liturgien.

I forhold til at sikre salmesangens vitalitet er det for Georg Klinting vigtigt at se på de melodier, vi synger salmeteksterne på. Men der er naturligvis flere faktorer, som har at gøre med organistens fornemmelse, evner og muligheder for at lægge det musikalske godt til rette. Og i Særslev Kirke på Nordfyn er det også et spørgsmål om den fysiske placering af orglet.

I NÆRKONTAKT MED MENIGHEDEN

Da Georg Klinting blev ansat i 2009, var der i det langstrakte kirkerum i Særslev kun Marcussen-orglet nede i bunden af skibet.

"Det klinger egentlig ganske godt, men har kun ét manual og ikke mange variationsmuligheder – og på grund af placeringen har det svært ved at spille kirken op," forklarer Georg Klinting.

Menighedsrådet havde da også længe talt om at få udbygget orglet på pulpituret. Men den nyansatte organist så en mulighed for at komme ned til menigheden. Efter forslag fra ham fik de et orgel fra Skandinavisk Orgelcentrum stillet op på prøve på en ledig plads lige ved prædikestolen, som i Særslev Kirke er placeret et stykke ned i kirkeskibet. Det var en succes.

"Det er en kæmpe fordel at have den fysiske nærkontakt med menigheden. Her kan jeg bedre samle folk omkring sangen," siger Ge-

org Klinting og giver en smagsprøve på, hvordan han også kan udnytte både instrumentets mange stemmer og dets mulighed for at forprogrammere registreringer.

Digitalorglet fik lov at blive stående, og organisten har ikke hørt nogen skeptiske bemærkninger om, at det ikke er et "rigtigt orgel".

MELODIEN FORMIDLER TEKSTEN

For en kirkemusiker er det naturligvis godt at kunne motivere folk til at synge med – men for Georg Klinting skal der mere til, før det er rigtig tilfredsstillende. Han ser det som en vigtig del af sin organist-opgave at støtte kirkegængernes fokus på selve indholdet af salmerne, når de synger. Her har både akkompagnementet og melodivalget betydning – og ikke mindst melodierne vil han gerne være med til at skabe større bevidsthed omkring.

"En melodi kan anslå en stemning af tillid, anfægtelse, glæde, sorg, uro, hvile og så videre. Men problemet med mange salmer er, at de ikke har deres egen melodi, og så låner man sig frem med større eller mindre held," siger Georg Klinting, som er begyndt at tilbyde foredrag om, hvad melodien gør ved en salme.

Georg Klinting ved det elektroniske Danhild 25-orgel i Særslev Kirke, Nordfyn. Orglet har 2x25 stemmer. Kirkens andet orgel er bygget af Marcussen & Søn i 1968 og har 7 stemmer på ét manual og pedal.

Til visse melodier knytter der sig uundgåeligt nogle bestemte associationer. Derfor har Georg Klinting eksempelvis skrevet sin egen melodi til "I blev skabt som mand og kvinde", selvom den engelske julemelodi måske i sig selv passer fint nok til teksten.

Men i mange andre tilfælde rummer melodien i sig selv en stemning, som går dårligt i spænd med tekstindholdet.

"Kaj Munks 'Du ved det nok, mit hjerte' handler om anfægtelse og kamp. Man synger den traditionelt på 'Min død er mig til gode' – en melodi, som passer til den salmes tema om at glæde sig til at møde Jesus, når man dør. Men den fortrøstning er slet ikke til stede i Kaj Munks tekst," indvender Georg Klinting.

Han har selv komponeret et bud på en melodi, der lader spændingen i teksten komme bedre frem. Og at han også har lavet mange andre, kan forvisse sig om på hjemmesiden Georganist.dk. Her deler han gavmildt ud af noder til både salmemelodier, alternative satser og masser af anden kirkemusik for kor og orgel.

NEDBRYDER ANGST FOR NYT

Georg Klinting medgiver, at det ofte kan være noget af en udfordring at få indført nye salmemelodier.

"Det er reelt nok, at man som hovedregel skal synge en salme på en melodi, som folk kan. Men der er en konservatisme, som gør, at man nogle gange bliver ved med at synge en salme på en melodi, der er mindre heldig," erfarer han.

Han har selv stor glæde af at samarbejde med en præst, som han kan snakke både salme- og melodivalg med. De holder faktisk møder om det og planlægger salmer for en måned eller to. Her har de også gavn af organistens lange erfaring som præst.

"Når jeg kender hans opfattelse af temaet

for de pågældende gudstjenester, kan jeg øse af mit kendskab til salmebogen og min erfaring med, hvad der fungerer godt, og hvad folk er glade for. Vi taler også om, at hvis vi skal have en salme med en ny melodi, vil det ofte være godt at lægge den lige efter prædikenen. Så kan præsten forberede menigheden på, at nu kommer der en ny salme.”

Georg Klinting vil gerne undgå, at folk sidder og føler sig dumme, fordi de ikke kan melodien. Og hvis man i den sammenhæng er så heldig at have et kor til rådighed, er det nærliggende at udnytte det.

”Her i Særslev havde vi en overgang et lille motetkor, som sang nogle af mine nye melodier. Det var et stort plus at kunne lade dem introducere en melodi, som så senere kunne bruges til menighedssang.”

KORALBOG PÅ COMPUTEREN

Organistens opgave med at understøtte salmesangen ligger efter Georg Klintings opfattelse også i at ”spille ordentligt og med passende tempo” – og at man husker at overveje tonelejet.

”Det vil nok være forkert altid at bruge enten den høje eller den dybe koralbog. Valget af toneart må også komme an på, om salmen er den første, man skal synge en morgen, eller om menigheden er varmet godt op,” mener han.

Selv bruger han ikke koralbøgerne længere.

”Jeg bruger løsblade, for jeg har efterhånden fået alle salmerne ind på min computer, og så kan jeg så nemt som ingenting transponere salmerne til de tonelejer, jeg synes, det skal være i,” fortæller Georg Klinting.

Han har endda lavet sit eget computerprogram til formålet, og faktisk mener han, at alle organister burde lære at arbejde med musik på computer.

Begrundelsen må læserne vente med til et senere nummer af PO-bladet, som tager fat på det emne.

I januar-nummeret bringer vi Georg Klintings top 5 over præ- og postludier.

Georg Klinting

er født i 1945 og har dyrket sang og musik hele sit liv. Han spillede klaver, fra han var otte, og som 2.g'er modtog han orgelundervisning af organisten ved Christianskirken i Lyngby (ved Kbh.), hvor han også er konfirmeret. Siden da har han haft en drøm

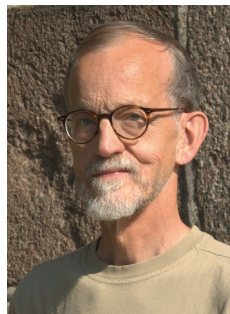
om på et tidspunkt at gøre mere ud af orgelspillet.

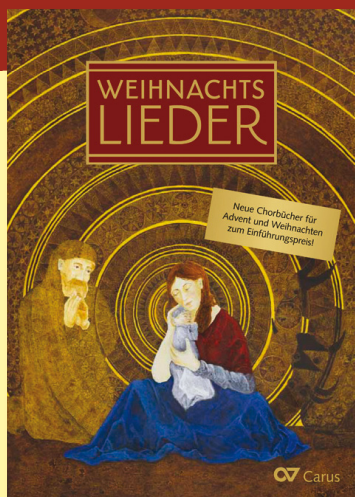
Han valgte dog i første omgang teologien og blev allerede som 26-årig sognepræst i Norup og Hasmark på Nordfyn. Her blev han i 37 år – de sidste 12 år også i Krogsbølle. I begyndelsen af 00'erne tog han PO-uddannelsen ved siden af sit præstearbejde og sagde i 2008 embedet op for at blive organist. Efter et par vikariater fik han i 2009 en fast 60 procent-stilling i Særslev-Ejlby-Melby 20 km. vest for sit gamle pastorat.

”Jeg ville gerne fortsætte med at gøre tjeneste i folkekirken – bare på en anden måde. Og så ville jeg virkelig gerne arbejde med salmesangen. Det er næsten det allervigtigste i folkekirken, at menigheden synger salmer. En god prædiken kan man have glæde og opbyggelse af, men det salmerne, der er der, når præsten er væk. Det er dem, der har opsamlet generationers troskampe og visdom,” siger han.

Georg Klinting er gift med Birgit og har tre børn og fem børnebørn.

På hans hjemmeside, Georganist.dk kan man finde teologisk tekster, prædikener og ikke mindst en masse af hans egen kirkemusik. Man kan også downloade det enkle nodeprogram MidiEdit, som han har fremstillet til organist-brug.

Chorbuch WEIHNACHTSLIEDER

2 nye korbøger
med stort udvalg af idéer
til julekoncerten

Salmer, motetter og carols fra barok til nutid
Originale og nye arrangementer ved en lang række
populære arrangører og komponister

SATB-udgave

med 130 værker og CD med et udvalg af værkerne

Indtil nytår kr. 298,00

SAM-udgave

Sopran, alt og herrestemmer

Med 84 værker og CD med et udvalg af værkerne

Indtil nytår kr. 268,00

**Se indholdsfortegnelser og ualmindelig
stor rabat ved køb af korsæt på**

www.nodehandleren.dk

NODEhandleren

Bent Påske
Tlf. 43 53 38 08
paaske@nodehandleren.dk

SIMON GROTRIAN FOR SKOLEBØRN

En opfordring til at udvikle kirkemusik-pædagogisk materiale gav genlyd hos to sydsjællandske PO'ere. Resultatet af deres samarbejde er nu udkommet på RPF.

Af Lisbet Bernitt Birk og Lena Sommer

På FPO's årsstævne i Viborg 2008 opfordrede stævneudvalget alle deltagere til at tænke konstruktivt omkring et samarbejde mellem skolen og kirken. Hans Holm præsenterede sin kirkemusical "David" for os. Netop kirke/skole-samarbejde er et forsømt område, og der mangler egnet materiale..

Simon Grotrian og Jesper Gottlieb havde udgivet "Salmeregn" i 2007, og vi kendte den begge fra vores kirker. Vi var begejstrede for tekster og melodier og blev hurtigt enige om, at det måtte være et egnet stof til et kirke/skole-samarbejde.

Hvordan gør man så? Hvordan fortæller man børn, at der findes nogle gode salmer, som er værd at lære nærmere at kende?

FIK SALMER IND UNDER HUDEN

Man tager skolens tre 5.-klasser. Man finder nogle gode lærere, som er med på ideen. Man bruger en "humanistisk" emneuge – man skal nemlig have fat i følgende fag: dansk, kristendom, billedkunst og musik. Man "låner" byens kirke, præst og organist (det kan selvfølgelig også være organisten og præsten, der henvender sig til skolen). Man bruger skolens billedkunstlokale og al dets grej, musiklokalerne og deres instrumenter og slipper ca. 70 elleveårige billedkunstnere, sangere, rappere, orienteringsløbere mm. løs!

5.A's Grotrian-inspirerede malerier med kristne symboler var udstillet i Fensmark Kirke efter en intens emneuge på Holmegårdsskolen, hvor den stod på Simon Grotrians salmetekster og Jesper Gottliebs melodier i godt og vel 25 timer – foruden en koncertaften i kirken (foto: Lena Sommer).

Sådan mødes tolv udvalgte salmer fra "Salmeregn" med de tre 5.-klasser fra Holmegårdsskolen i Fensmark. Alle elever har fremstillet deres helt egen salmebog og malet hver sit 30x30-billede med "Salmeregn" som inspiration – og fået de nye salmer under huden!

Efter at de ca. 70 billeder har været udstillet i Fensmark Kirke på Spil Dansk Dagen 2008, sammen med alle de personlige salmebøger, hænger billederne på skolen som et minde om et vellykket kirke-skole samarbejde.

FOR BÅDE KROP OG INTELLEKT

I forlængelse af emneugen begyndte vi i samarbejde med Religionspædagogisk Forlag (RPF) at udarbejde et undervisningsmateriale bestående af en elevsalmebog, en lærervejledning, en cd med salmerne og en lille idébank på nettet.

Lisbet Bernitt Birk (t.v.) er organist ved Vejlø Kirke (syd for Næstved) og var ind til sommeren 2011 desuden lærer på Holmegårdskolen i Fensmark (nord for Næstved). Lena Sommer (t.h.) er organist ved Fensmark og Rislev Kirker. De bor begge i Fensmark (foto: Lars Bernitt Birk).

"Ting tager tid", men efter rigtig mange tanker, praktisk arbejde med elever, økonomisk støtte fra Den folkekirkelige Udviklingsfond og samarbejde med RPF, er materialet nu helt parat til at anvendes af skolebørn, minikonfirmander og andre med hjælp fra lærere, præster, sognemedhjælper m.fl.

I "Himmeldråber" danner de tolv Simon Grotrian-tekster sammen med komponisten Jesper Gottliebs sangbare melodier udgangspunkt for en kreativ, kropslig, musisk og intellektuel beskæftigelse med Grotrians sprog og med hans fortolkning af den kristne tradition ind i den nutid, vi lever i.

EN ENER I DANSK DIGTNING

Hvorfor lige Simon Grotrian? Han er en af Danmarks mest originale nulevende digtere. Hans sprog er stærkt eksperimenterende, han blander, smerte, angst, humor og livsglæde i et højt tempo og trækker samtidig mange linjer bagud i den poetiske tradition, han står i.

Der er voksne, som finder Grotrian vanskelig at gå til, netop fordi sproget er så eksperimenterende.

Imidlertid er det vores erfaring, at hvad voksne finder svært, hopper børn ofte lige ud i. For Grotrians leg med sproget er noget, børnene selv kender til.

Vores ambition med "Himmeldråber" er ikke, at børnene skal komme "til bunds" i Simon Grotrians digtning, men at de gennem arbejdet med teksterne skal opdage, hvordan hans sprogbilleder kan sætte refleksionen og fantasien i gang.

Vi lægger op til, at eleverne arbejder med nogle af de kristne symboler, som indgår i Grotrians salmer. Symbolernes betydningsindhold har udviklet sig ned gennem historien, og Grotrian føjer selv nye betydningsmuligheder til gennem sine fortolkninger.

ARBEJD TVÆRFAGLIGT

Hvordan formidler man salmer til børn, så børnene kommer til at holde af dem og vil vende tilbage til dem igen og igen?

Det er oplagt med tværfagligt arbejde, således at børnene arbejder med stoffet på mange forskellige måder. Vi anbefaler derfor, at der arbejdes sprogligt, der lyttes, synges, danses, males, spilles, rappes og løbes i et kreativt sammenhængende forløb.

Ideerne fra "Himmeldråber" kan uden videre overføres til indlæring af salmer i al almindelighed.

Lisbet Bernitt Birk
og Lena Sommer
Himmeldråber
Religionspædagogisk
Forlag
Undervisningsvejledning med cd (218 kr.)
Elevhæfte (49 kr.)
Fås hos rpf.dk

5 FAVORITTER FOR KORSKOLE OG PIGEKOR

Af Pia Labohn

I Mårslet kirke har vi tre børnekor: Et nystartet spirekor (2. og 3. klasse), en korskole (4. og 5. klasse) og et pigeor (6. klasse og opefter). Her er mine forslag til korsatser for korskole og pigeor i perioden fra advent til påske. Desuden en dåbsalme, som kan bruges hele året.

Den amerikanske – og desværre afdøde – pianist, organist, komponist og pædagog Natalie Sleeth har begået over 180 sange for skole- og kirkekor. De glimrer ved at være pædagogisk rigtig godt sammenskruede, således at sangene temmelig hurtigt kan læres og samtidig lyder rigtig godt.

En del af hendes sange er skrevet i barokstil og giver børnene en god appetitvækker på at gå ind i det "rigtige" klassiske univers. Natalie Sleeth betjener sig meget af gentagelser og imitation – ja, man bliver jo bare så glad, når man møder noget i en sats, man har hørt før. Hendes sange har forholdsvis enkle klaver- og orgelakkompagnementer. Hun har selv skrevet teksterne, og sangene er på engelsk.

"Hosanna"

Af Natalie Sleeth
Hinshaw Music Inc.

"Hosanna" er for 2 lige stemmer og klaver. Den handler om indtoget i Jerusalem og kan således bruges 1. søndag i Advent (1. tekstrække) samt palmesøndag (begge tekstrækker). 1. del består af en enkel og hørevenlig melodi, mens 2. del går i 2 stemmer med lidt imitation og enkel 2.-stemme. Et "hit" hos mine store piger.

2

"Sing Noel"

Af Natalie Sleeth
Hinshaw Music Inc.

En lille julesang om begivenhederne julenat – igen for to lige stemmer og klaver – som sidder nogenlunde "i skabet" efter ca. to øve-gange. En strofisk sang med et lille omkvæd. De to første vers og omkvæd er én-stemmige – i tredje vers forenes melodi og omkvæd i 2-stemmig sang. En meget enkel sats, som lyder godt med det samme.

Sangen vil kunne synges af en dygtig korskole. Den kræver et vist engelsk ordforråd, men har man f.eks. overvægt af 5.-klasses elever, kan den bestemt lykkes. Er det for svært med to stemmer, kan den sagtens synges én-stemmigt.

3

"Der lyder en hvisken af lys"

Tekst: Inge Hertz Aarestrup

Musik: Hans Dammeyer

Fra "Lys : 5 salmer udsat for lige stemmer"

FRIK, 2002

En dejlig iørefaldende og rolig salme – "sjæler", om man vil – til f.eks. kyndelmisse og allehelgen. Salmen er 3-stemmig med klaver; men de fem vers kan varieres i udførelsen. Der kan f.eks. synges unisont i et par vers og måske 2- eller 3-stemmigt i andre, alt efter temperament og formåen. Endnu et "hit" hos mine store piger.

4

"Hvorfor-Derfor"

Tekst og musik: Thomas Lennert
Kan rekvireres på www.lennerts.dk

Et stort hit hos mine korskolesangere. En rytmisk salme med klaver om skærtorsdag-aften. Vi opfører hvert år i Mårslet kirke et påskespil skrevet af kirkens sognepræst, Hanne Davidsen, og dramatiseret af kirkens minikonfirmander. Kirkens korskole leverer musikken. Salmen starter med et omkvæd, der kan synges i tertser, derefter et én-stemmigt vers. Efter tredje og sidste vers transponeres omkvædet en tone op i bedste grand prix-stil.

Pia Labohn er organist og korleder ved Mårslet kirke og desuden næstformand i FUK Aarhus. Hun er oprindelig uddannet pianist fra Det jyske Musikkonservatorium og har gennem 27 år undervist studerende i klaver på Musikvidenskabeligt Institut, Aarhus Universitet.

5

"I dåben forkyndes"

Tekst: Preben Thomsen
Musik: Erling Lindgren
Fra "Før søndagen : 20 nye salmer"
Edition Egtved, 1992

En rigtig ørehænger i stilen jazz-vals. Enkel i sin form: A-A-B-B1. En salme med fem vers – med jazz-vals-klaverakkompagnement – som er én-stemmig ind til B1, hvor den går ud i 3-stemmige, parallelle akkorder. De yngste kan synges salmen én-stemmigt, mens de lidt ældre sagtens kan vove sig ud i det 3-stemmige projekt.

MADS BÆRENTZEN

Se, Nu Stiger Solen

**Gamle salmer i nye
fortolkninger i et
improviseret, nordisk
jazztonesprog.**

*"Det er så solo som det kan blive:
Diminutivt, egensindigt og originalt – og stort!"*

Jakob Hassing, Jazz Special

Booking:
madsbaerentzen@youmail.dk
Tlf. 2620 5269
www.madsbaerentzen.dk

ET MUSIKALSK MØDE MELLEM SWINGENDE JAZZ,
NORDISK TONESPROG OG KENDTE DANSKE SALMER

mads granum kvartet

“ Det var for mig en stor og stille dag fuld af
jubel og eufori, da jeg for første gang lyttede til
Hymns in Time med Mads Granum Kvartet

DOKS, WILLY EGMOSE

“ Granum evner med sit smukke klaverspil at
holde fast i de meget forskellige musiktraditioner
og samle det til et velafstemt udtryk

JYSKE VESTKYSTEN

NY CD
PÅ VEJ

Fotograf: Johan Rosenmunthe

Kan du spare penge på dit billån?

Nu har CO10 sørget for, at det kan blive billigere for dig at have bil. Som medlem kan du nemlig få et billån hos Lån & Spar med en meget lav rente på kun **4,45 %**. Hvis du har et dyrt billån et andet sted, kan du flytte lånet til Lån & Spar og spare penge hver eneste måned. Og du behøver ikke at flytte alle dine konti.

Du kan også låne til at købe ny bil. Det eneste krav er, at du selv har 20 % i udbetaling og at du er medlem af CO10.

Se et låneeksempel her:

Bilens pris **250.000 kr.** Udbetaling (20 %) 50.000 kr. Lånebeløb 200.000 kr. **Månedlig ydelse 2.164 kr.** Rente 4,45 %. Løbetid 10 år. Debitorrente 4,52 %. ÅOP 5,57 %. Gebyr til banken 4.500 kr. Gebyr til andre 4.950 kr. Samlede renter i perioden 50.231 kr. Tilbagebetaling i alt 259.681 kr.

Renten er variabel, angivet p.a. og gældende pr. 1. maj 2012.

Lånet forudsætter kreditgodkendelse. Bilen skal kasko-forsikres. Udgifter til forsikring er ikke medregnet.

Ring til Lån & Spar på **3378 1906** og få at vide, hvor mange penge du kan spare. Måned efter måned. Du skal blot oplyse os ganske få ting.

Ringer du på hverdage mellem 9 og 17, får du svar med det samme.

Du kan også læse mere om billån på **www.lsb.dk/co10**

Her kan du også lave dine egne beregninger på billån.

CO10

Centralorganisationen af 2010

i samarbejde med

lån & spar

din personlige bank

KIRKEORGEL

ET KLANGLIGT SOLIDT FUNDAMENT

Er god støtte for salmesang

For at opnå tilstrækkelig støtte for salmesangen skal orglet som et minimum have en god, bred stemme af typen Principal 8'.

Det har Danhild 25 selvfølgelig, og dertil kommer, at det har yderligere 24 danske stemmer. Alle stemmer er udvalgt med omhu, så der opnås en god balance.

Dispositionen er udarbejdet i dansk barok. Menigheden har dog mulighed for på et senere tidspunkt at tilføje endnu 25 stemmer, hvor dispositionen er udarbejdet i fransk romantik.

En del menigheder har valgt at tilføje denne disposition, og derfor fremstiller vi nu registertrækkene med 2 registernavne som standard.

**Danhild 25 A i lys eg
-kan udbygges med hybrakustiske lydgivere**

MÅNEDENS ANTIDOGME:

Jamen, vi har jo allerede et udmærket orgel !

Er det nu helt sikkert? Mange landsbykirker har 4-6 stemmers orgler, uden et ordentligt fundament i form af en 8' principal, nogle har intet pedalspil og slet ingen 16' stemmer. Dertil kommer, at især $2\frac{2}{3}'$ - 2' - $1\frac{3}{5}'$ og 1' piber ofte er intoneret meget kraftigt og orglet derfor "skriger". Det betyder i praksis, at disse stemmer ikke er udpræget musikalsk anvendelige.

Skandinavisk Orgelcentrum intonerer det nye orgel tone for tone i samtlige registre, således at orglet bliver afstemt fuldstændigt efter kirkerummets akustiske karakter.

*Skandinavisk
Orgelcentrum*

Ribevej 38, Ødsted
7100 Vejle

www.kirkeorgel.dk

Tlf.: 75 86 41 00
40 33 10 80

VÆRD AT VIDE OM ORGANISTSTILLINGER

Find de generelle *Vilkår for besættelse af organiststillinger* i PO-bladet nr. 9, 2012, side 34. Teksten ligger også på **Organistforeningen.dk** under "Ansæt som organist" sammen med andet nyttigt materiale. Se også de gode råd i menupunktet "Ny stilling – hvad gør jeg?" under "For medlemmer".

Husk, når du får tilbudt en stilling:

- Kontakt straks en lokal tillidsrepræsentant.
- Vent med at opsig din nuværende stilling, til aftalerne om løn og evt. rammetid er færdigforhandlet og underskrevet.
- Den tilbudte løn er som regel basislønnen. Der skal altid forhandles et personligt tillæg.
- Hvis du er tjenestemand, gælder der særlige vilkår (se Organistforeningen.dk).

ORGANIST VED ANSGAR KIRKE, FLENSBORG

Da vores dygtige organist gennem 44 år har ladet sig pensionere, er der pr. 1. februar 2013 eller snarest muligt derefter en stilling at besætte som organist syd for grænsen ved den danske Ansgar Kirke, Apenraderstrasse 25, Flensburg.

KIRKENS ORGEL er bygget i 1968 (samtidig med kirken) af Brdr. Bruhn, Årslev, og råder over 2 manualer og pedal med ca. 1.300 piber fordelt på 21 registre. Kirken har en fin akustik mht. musik. Mere om kirken kan læses på www.dks-folkekirken.dk.

VI SØGER en organist med DOKS eller PO-uddannelse, som kan samarbejde med præster og kirkebetjening, og som har kærlighed til den danske højmesse og med indlevelse og loyalitet vil støtte gudstjenesten musikalsk.

VI HAR årligt ca. 95 gudstjenester, fordelt på højmesser, hverdagsgudstjenester og kirkelige handlinger (ca. en gang om måneden dog ikke i kirken, men i en kirkesal hhv. kapel).

STILLINGEN er en kvotestilling, som udgangspunkt 50%, idet kvoten dog afhænger af, om ansøgeren ud over gudstjenesterne kan påtage sig f.eks. koncertvirksomhed. Løn efter kvote og kvalifikationer i henhold til den tyske Kirchenangestellentarif. Der er tre måneders prøvetid.

YDERLIGERE OPLYSNINGER fås ved henvendelse til menighedsrådsformand Helle Skadhauge, tlf. +49 461 47811 eller helle_skadhauge@skoleforeningen.de, eller kirkens præster, Sten Haarløv, tlf. +49 461 41133 eller stenh@foni.net, og Preben Kortnum Mogensens, tlf. +49 461 43376 eller pkm@folkekirken.dk.

ANSØGNING stiles til menighedsrådet v. formand Helle Skadhauge, Alter Kupfermühlenweg 32, D-24939 Flensburg, Tyskland, eller email som ovenfor, og skal være os i hænde senest den 28. december.

Opmærksomheden henledes i øvrigt på muligheden for at supplere indtægten ved at spille til begravelse hos de flensborgske bedemænd.

ORGANIST VED KIRKE HYLLINGE OG LYNDBY KIRKER, LEJRE PROVSTI, ROSKILDE STIFT

STILLINGEN som organist ved kirkerne i Kirke Hyllinge og Lyndby sogne er ledig og ønskes besat snarest muligt.

Stillingen er en fuldtidsstilling (37 timer/ uge).

STILLINGEN INDEBÆRER deltagelse i gudstjenester i kirker og på plejehjem, deltagelse i konfirmandforberedelse, ledelse af børnekor samt medvirken ved småbørnsarrangement, som er et tilbud til dagplejebørn og deres dagplejemødre. Det er også organistens opgave at gennemføre koncerter og planlægge anden musikledsagelse til nogle af gudstjenesterne.

Der er pligt til at gøre tjeneste ved andre ansættelsesmyndigheder i Lejre provsti, bl.a. afløsning i forbindelse med ferie og friweekends.

LØN- OG ANSÆTTELSESFORHOLD i henhold til overenskomst mellem kirkeministeriet, Centralor-

ganisationen af 2010 (CO10) og Dansk Organist og Kantor Samfund (DOKS) for organister jf. Kirkeministeriets Cirkulære af 7. oktober 2009 med tilhørende protokollater. Jf. i øvrigt Vilkår for besættelse af organiststillinger.

SE MERE i det fulde stillingsopslag, der kan ses på www.jobnet.dk og på www.troweb.org.

ANSØGNINGSFRIST fredag den 7. december 2012 kl. 12.00.

Foto: Helle Søndergaard/Mineralsk Kommunikation

Kirke Hyllinge Kirke

Foto: Børn og Voksen/Mineralsk Kommunikation

Lyndby Kirke

ORGANIST VED JEBJERG OG LYBY KIRKER, SALLING PROVSTI, VIBORG STIFT

Jebjerg og Lyby Sogne, Salling provsti, Viborg stift, søger ny organist. Stillingen er på 18 timer ugentligt.

LIDT OM OS:

- vi er små men levende sogne med to kirker,
- vi har tradition for både traditionelle højmesser og andre typer gudstjenester,
- vi har et godt samarbejde mellem de ansatte, menighedsrådet og præsten.

OM STILLINGEN:

- der er én gudstjeneste hver søndag, på særlige heligdage flere,
- der er gudstjeneste på ældrecenteret 1 gang om måneden,
- der er diverse andre tjenester, ca. 12 om året,
- der er 15-20 vielser/begravelser om året.

VI ØNSKER OS:

- en engageret organist,
- en organist, der vil indgå i vores traditioner, og som er åben over for nye tiltag,
- en organist, der vil arrangere ca. 4 koncerter om året.

STILLINGEN KAN UDBYGGES MED:

- hjælp ved minikonfirmand- og konfirmandundervisning,
- børnekor,
- funktion som daglig leder,
- evt. babysalmesang eller andet.

OM ORGLERNE:

- Jebjerg kirke: Frobenius 1967, 7 stemmer m. pedal,
- Lyby kirke: Frobenius 1961, 6 stemmer u. pedal.

LØN OG ANSÆTTELSESVILKÅR i henhold til overenskomst mellem Kirkeministeriet, Centralorganisationen af 2010 (CO10) og Dansk Organist og Kantor Samfund (DOKS) for organister jf. kirkeministeriets cirkulære af 7. oktober 2009 med tilhørende protokollater. Jf. i øvrigt Vilkår for besættelse af organiststillinger.

TILTRÆDELSE 1. februar eller snarest derefter

ANSØGNINGSFRIST onsdag den 2. januar 2013

ANSØGNINGEN sendes til Erik Vestergaard Kristensen, Søndervænget 99, Jebjerg, 7870 Roslev.

MERE INFORMATION hos sognepræst Toni Irgens-Møller, tlf.: 9757 4050, eller formand Erik Vestergaard Kristensen, tlf.: 9757 4558.

Jebjerg Kirke

Lyby Kirke

ORGANIST TIL NEBSAGER – BJERRE – STENDERUP KIRKER, HEDENSTED PROVSTI, HADERSLEV STIFT

STILLINGEN som PO-organist ved Nebsager – Bjerre – Stenderup kirker er ledig til besættelse den 1.1.2013.

Stillingen er på 22 timer/ugen.

LØN OG ANSÆTTELSESVILKÅR i henhold til overenskomst mellem Kirkeministeriet, Centralorganisationen af 2010 (CO 10) og Dansk Organist og Kantorsamfund (DOKS) for organister jf. Kirkeministeriets cirkulære af 7.oktober 2009 med tilhørende protokollater- Jf. i øvrigt Vilkår for besættelse af organiststillinger.

Se overenskomsten på www.folkekirkepersonale.dk

Nuværende tjenestemandsansatte organister har ret til at fortsætte som tjenestemænd.

Stillingen omfatter alle kirkelige handlinger i de 3 sogne. Evt. korarbejde (børn/voksen). Diverse sangarrangementer. Afholdelse af 2-3 årlige koncerter.

VI ØNSKER stillingen besat med en organist, som kan bidrage med ideer og fornyelse af gudstjeneste og kirkeliv, gerne udadvendt og fleksibel, og som vil vægte rytmisk såvel som klassisk musik.

ORGLERNE ved Nebsager og Bjerre:” Frobenius”

med 8 stemmer. I Stenderup:” F. Nielsen, Demants Efterf.”, 4 stemmer.

DE 3 SOGNE ligger i deres respektive mindre byer ca. 8-12 km sydøst for Horsens.

NÆRMERE OPLYSNINGER får ved henvendelse til sognepræst Heidi Torp, tlf. 20 32 82 02 eller sognepræst Lars Motzfeldt Nielsen, tlf. 28 25 18 66.

ANSØGNINGSFRIST mandag den 10. december 2012.

ANSØGNINGEN sendes til menighedsrådet for Nebsager-Bjerre-Stenderup v/ Grete Søbye Høj, Engparken 2, 8783 Hornsyld, email: hoej@mail.dk.

Nebsager Kirke

Bjerre Kirke

Stenderup Kirke

ORGANIST VED KLOVBORG KIRKE, IKAST-BRANDE PROVSTI, VIBORG STIFT OG TYRSTING KIRKE, HORSSENS PROVSTI, ÅRHUS STIFT

STILLINGEN som organist ved Klovborg og Tyrsting kirker er ledig og ønskes besat fra 1. marts 2013 eller snarest muligt. Stillingen er på 28 timer ugentligt.

STILLINGEN OMFATTER:

- Alle gudstjenester: højmesser, fromesser, andre gudstjenester herunder hverdagsgudstjenester og kirkelige handlinger i sognenes to kirker.
- Plejehjemsgudstjenester, medvirken ved sognearrangementer, særlige salme- og sangaftener, børnekor og oprettelse af korskole, voksenkor, babysalmesang, minikonfirmandundervisning, medvirken ved konfirmandundervisning efter aftale, koncertarrangementer, andre arrangementer med børn og kirke.

KLOVBORG KIRKE har et orgel fra Jysk Orgelbyggeri og stammer fra 1961, udvidet med en stemme i 1995-96, har fået hovedreparation i 2010. Det har 6 stemmer incl. subbas, og et manual.

TYRSTING KIRKE har et Frobenius orgel med 4 stemmer.

VI SØGER en dygtig og engageret organist, med PO-uddannelsen, der har sans for traditionen, men også har lyst til at arbejde med nyere ting.

VI ØNSKER,

- at du spiller såvel orgel som klaver.
At du også kan spille rytmisk klaver.
- At du med musikalsk kunnen og indlevelse kan være med til at forme gudstjenesten og indgå i planlægningen af gudstjenester.

- At du vil indgå i et frugtbart samarbejde med præst, øvrige ansatte, menighedsråd og frivillige medarbejdere.
- At du vil være med til at styrke fællesskabet og kirkelivet.

VI ER to landsogne, der har en god kirkegang og ønsker vores kirkeliv styrket gennem musikalske tiltag. Vi har generelt en god opbakning fra befolkningen omkring vores kirker.

LØN- OG ANSÆTTELSESFORHOLD i henhold til overenskomst mellem kirkeministeriet, Centralorganisationen af 2010 (CO10) og Dansk Organist og Kantor Samfund (DOKS) for organister jf. Kirkeministeriets Cirkulære af 7. oktober 2009 med tilhørende protokollater. Jf. i øvrigt Vilkår for besættelse af organiststillinger.

Nuværende tjenestemandsansatte organister har ret til at fortsætte som tjenestemandsansatte organister.

Der er 3 måneders prøvetid, og vi forbeholder os ret til at indhente reference hos tidligere arbejdsgiver.

VI PÅREGNER prøvespil og samtaler i uge 3.

NÆRMERE INFORMATION

vedrørende stillingen kan man få ved henvendelse til sognepræst Kirsten B. Juul på tlf. 75761233.

ANSØGNINGEN skal være os i hænde senest d. 2. januar og sendes med relevante bilag til: Kirkekontoret, Skadevej 18, 8765 Klovborg.
E-mail: kibj@km.dk

Foto: Jørgen Houe/DTV/Anndi Commons

Foto: Jørgen Houe/DTV/Anndi Commons

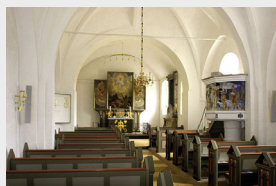

Foto: Jørgen Houe/DTV/Anndi Commons

ORGANIST SØGES TIL HVIDEBÆK PASTORAT, KALUNDBORG PROVSTI, ROSKILDE STIFT

HVIDEBÆK PASTORAT søger en organist til en fast stilling på 13 timer i ugentligt gennemsnit med ansættelse pr. 1. marts 2013. Stillingen er åben for både kirkemusikere, PO- og DOKS-organister.

Hvidebæk Pastorat består af Store Fuglede, Lille Fuglede, Ubby, Rørby, Jorløse og Værsløv sogne.

Der planlægges med geografisk fleksibilitet imellem sognene i samarbejde med vores to nuværende og dygtige organister. Pastoratet har tre sognepræster ansat.

Ansættende myndighed bliver Ubby Menighedsråd.

VI SØGER derfor en dygtig og engageret organist, der

- kan tage vare på kirkemusikalske traditioner og samtidig bidrage med ideer og fornyelse af gudstjeneste og kirkeliv,
- kan indgå i et stort samarbejde i en velfungerende medarbejdergruppe.
- eventuelt i samarbejde med de to organister kan opbygge et kor i Pastoratet på et senere tidspunkt.

STILLINGEN OMFATTER bl.a.:

- Gudstjenester og kirkelige handlinger i de seks kirker med tilhørende faciliteter
- Sangaftræder, aften gudstjenester, familie gudstjenester og andre kirkelige handlinger
- Planlægning af koncerter i samarbejde med de nuværende organister og menighedsrådet
- Mulighed for nogen deltagelse i konfirmandforberedelse og minikonfirmandernes aktiviteter
- Evt. børnekor, babysalmesang eller andre nye spændende initiativer.

KIRKERNES ORGLER:

- St. Fuglede: Frobenius 1923, 5 stemmer
- Li. Fuglede: Sv. E. Nielsen 1975, 5 stemmer

- Jorløse: Fr. Hoffmann ca. 1600, ombygget 1755 ved Rasmus Hartvig Jochum Müller, restaureret og ombygget ca. 1990 ved Sv. E. Nielsen, 6 stemmer
- Ubby: Starup & Søn, 1964, restaureret og ombygget 2006 ved A.E. Lange's Eff., 10 stemmer
- Rørby: Jensen og Thomsen, 1970 11 stemmer
- Værsløv: Frobenius 1968, 4 stemmer

LØN OG ANSÆTTELSESVILKÅR i henhold til overenskomst mellem Kirkeministeriet, Centralorganisationen af 2010 (CO10) og Dansk Organist og Kantorsamfund (DOKS) for organister jf. kirkeministeriets cirkulære af 7. oktober 2009 med tilhørende protokollater. Jf. i øvrigt Vilkår for besættelse af organiststillinger samt overenskomst med Dansk Kirkemusikerforening.

Aftalerne kan ses på www.folkekirkenpersonale.dk.

Nuværende tjenestemandsansatte organister har ret til at bevare deres tjenestemandsstatus ved ansættelse med direkte overgang.

Der vil være 3 måneders prøvetid.

YDERLIGERE OPLYSNINGER kan fås ved henvendelse til menighedsrådsformand Jørgen Andresen, Enggårdvej 26, Ubby, 4490 Jerslev. Telefon 21 69 26 41, eller mail 7219fortrolig@sogn.dk.

ANSØGNING bilagt CV og referencer sendes til Menighedsrådsformand Jørgen Andresen, Enggårdvej 26, Ubby, 4490 Jerslev, eller gerne på mail: 7219fortrolig@sogn.dk.

ANSØGNINGSFRIST er mandag den 14. januar 2013.

ANSÆTTELSESSAMTALER og prøvespil afholdes fra 22. januar til 25. januar 2013.

TJEK STILLINGSOPSLAG PÅ ORGANISTFORENINGEN.DK
– DER SKER LØBENDE OPDATERING

ADRESSEÆNDRINGER

- Anne Vilain Jensen,
Landevejen 65, 5882 Vejstrup
- Lasse Christensen,
Voerbjergvej 11 3.tv., 9400 Nørresundby
- Ida Hovalt Jensen,
Filippavej 34 A, 5762 Vester Skerninge

NYE MEDLEMMER

- Sverre Larsen,
Kochsvej 15 3.th., 1812 Frederiksberg C
- Anja Stampe Sørensen, Æblelunden 17,
4200 Slagelse (Kirke Helsingør Kirke, Roskilde Stift)

UDNÆVNELSER

- Mikkel Dons Burchardt, Odense NV,
ansat ved Allesø-Næsbyhoved-Brobø Kirker,
Fyens Stift, pr. 1.11.2012
- Christian Hauskov, Holbæk, ansat ved Vor Frue
Kirke, Kalundborg (Roskilde Stift) pr. 1.11.2012

JUBILÆUM

- Allan Jarmer har første søndag i advent
25 års jubilæum, både som organist i Uvelse Kirke,
Helsingør Stift, og som organist i det hele taget.
Søndag den 9. december kl. 11.30-14.00 inviterer
menighedsrådet til reception i sognegården
(efter De ni læsninger kl. 10 i kirken)

HUSKESEDLEN

Sekretariatet holder ferielukket i perioden
22. december 2012 til 6. januar 2013
– begge dage inklusiv.

ORGANISTFORENINGEN ØNSKER ALLE
EN GLÆDELIG JUL OG ET GODT NYTÅR!

Find en oversigt over forårets kurser på
Organistforeningen.dk

ANDREAS ENSEMBLET

Classic Light

Klassisk musik er et sanseforkælende univers, som alle fortjener at have adgang til, og det behøver ikke at være så kringlet. Derfor har Andreas Ensemblet skabt "Classic Light".

Ensemblet har udgivet to CD'er:
Classic Light I og II.

Repertoiret er populære og lyttevenlige klassiske stykker. Eksempelvis Edward Griegs Morgenstemning, Våren og Solveigs sang. Mozarts Andante og Rondo. Faurés Sicilienne og Morceau de concours. C.W. von Glucks De salige ånders dans. Rolf Løvlands You raise me up. Ib Nørholms Chorale og diverse sonater.

Fløjte: Jan Aagaard
Orgel: Niels Koll

Indhent koncerttilbud ved henvendelse til:
www.andreasensemblet.dk

Niels Koll: 6251 2888 / 2165 3082
Jan Aagaard: 6224 4070 / 4027 9070

ORGANISTFORENINGEN (FORENINGEN AF PRÆLIMINÆRE ORGANISTER)

Kløvervej 28 A, 7190 Billund
Tlf.: 7665 9560. Fax: 7665 9563
Kontortid: Mandag-torsdag kl. 10-13
www.organistforeningen.dk / www.fpo.dk
Postgiro: 400 0935

Sekretariatsleder: John Poulsen,
e-mail: post@organistforeningen.dk

Sekretariatsmedarbejder: Inge Bech Hansen,
e-mail: sekr@organistforeningen.dk

BESTYRELSE

Formand Anders Thorup
Bregnevej 18, 4900 Nakskov
Tlf.: 2825 7059 (privat),
5492 1038 (kontor)
E-mail: Anders.Thorup@youmail.dk

Næstformand Helle Zederkof
Vedøvej 1, 8560 Kolind
Tlf.: 2445 6236
E-mail: hellez@mail.tele.dk

Kasserer Poul Mørk-Hansen
Frisbækvej 10, 8766 Nørre-Snede
Tlf.: 7577 0775
E-mail: pmoerkhansen@gmail.com

Øvrige medlemmer

Henriette Hoppe
Bejsnapvej 21, 6870 Ølgod,
Tlf.: 7524 5215
E-mail: medumgaard@bbsyd.dk

Thilde Madsen
Søndergade 13, 6270 Tønder
Tlf.: 9857 4297
E-mail: thilde@tf-madsen.dk

Susanne Mørk-Jensen
Bønfeltvej 16, 9510 Arden
Tlf.: 9664 5464 / 40 96 93 54
E-mail: smj@sandborg.dk

Lasse Christensen
Voerbjergvej 11, ^{3.tv.}, 9400 Nørresundby
Tlf. 2839 7790
E-mail: lasse.indbakke@gmail.com

TILLIDSREPRÆSENTANTER

HELSINGØR OG KØBENHAVNS STIFTER

- **Inger Marie Riis**, tlf.: 3190 7876
E-mail: inger.marie@solvangkirke.dk

ROSKILDE OG LOLLAND-FALSTER STIFTER

- **Solveig Bjergkvist**, tlf.: 5782 0170
E-mail: bjergkvist@stofanet.dk

FYENS STIFT

Ikke besat, henvendelse skal ske til sekretariatet.

VIBORG STIFT

- **Nils Henrik Wyke**, tlf.: 9712 7787 / 9721 5341
E-mail: nh.wyke@adr.dk
- **Inge Marie Andersen**, tlf.: 9783 6450 / 5364 6450
E-mail: ima@hygum-lemvig.dk
- **Elsebeth Kvistgaard**, tlf.: 2012 8236
E-mail: elsebeth@lukana.dk

ÅRHUS STIFT

- **Christian Holdensen**, tlf.: 8685 3748 / 2291 3693
E-mail: chr.holdensen@fibermail.dk
- **Jan Ole Christiansen**, tlf.: 8627 2731
E-mail: jomail@vip.cybercity.dk

RIBE STIFT

- **Hans Henrik Brok-Kristensen**, tlf.: 4466 0949
E-mail: h.henrik.brok@mail.tele.dk

HADERSLEV STIFT

- **Henriette Hoppe**, tlf.: 7524 5215
E-mail: medumgaard@bbsyd.dk
- **Mette-Lise Skov Bennedsgaard**, tlf.: 7556 5188
E-mail: mlsb@stofanet.dk
- **Maren Frost Nielsen**, tlf.: 2828 6226
E-mail: marenfrost@vamdrupkirke.dk

AALBORG STIFT

- **Susanne Mørk-Jensen**, tlf.: 9664 5464 / 4096 9354
E-mail: smj@sandborg.dk
- **Annette Bæk**, tlf.: 9894 9242
E-mail: annettebaek@mail.dk
- **Jens Erik Rasmussen**, tlf.: 9811 4201 / 2174 1323
E-mail: jens_e_rasmussen@yahoo.dk

Returadresse/Afsender: **Organistforeningen, Kløvervej 28A, 7190 Billund**

December 2002 III	Bruges i mest i julen	Sæson-lyst	Flod	Maritim sang	Komponist	Bruges i kirken	B for a	Lille væsen
			Komponist		Del af pipe			
Kompo-nist								
Spise							Arbejder	
							Musiker	
Film-karakter		Behov				Nota bene		
Hemming		Dragt tema igen				Tal		
Periode						Ubehandlet		
						Tone		
Gejl								
Rehning								
Recitativ								
Den yngre								
Tages i ed								
Komponist								
Tone								

JULEKRYDSORD

Find løsningen på Henriette Hoppes krydsord på Organistforeningen.dk/PO-bladet/krydsord fra midt i december.